

A-kiltatoiminta päihdeongelmaisen ja päihdetoipujan edunvalvojana

A-Kiltojen Liitto ry:n perustamisesta tulee tänä vuonna kuluneeksi 50 vuotta. A-kiltatoiminta on kuitenkin vanhempaa, ensimmäinen paikallisyhdistys perustettiin Turkuun jo 56 vuotta sitten. Edunvalvonta on ollut osa A-kiltatoimintaa sen käynnistymisestä alkaen. Liiton perustamisvaiheessa edunvalvonta nousi sen keskeiseksi tavoitteeksi ja toimintamuodoksi.

A-kiltatoiminnan alkuvaiheessa edunvalvonnan keskiössä oli päihdeongelmaisen aseman parantaminen. Jo vuonna 1966 paikallisyhdistykset linjasivat yhteistä ulospäin suuntautuvaa toimintaa, jonka tavoitteeksi nähtiin ”tietoisuuden lisääminen alkoholismiin ja päihdyttävien aineiden väärinkäytön sairausluonteesta”. Taustalla oli päihdeteidenkäyttäjiin liittynyt stigma – syyllistävä leima, joka vielä tuohon aikaan oli varsin voimakas. Monien vuosikymmenten ajan oli ajateltu, että päihdeongelmaiset ovat itse syyllisiä tilanteeseensa, rangaistavia ja valvottavia sekä huoltoloihin eristettäviä.

Juoppojen vallankumous

Tältä pohjalta asiaa tarkastellen voidaan ajatella, että A-kiltatoiminnan käynnistäminen oli itsessään edunvalvonnallinen teko. A-kiltoja perustamalla siihen asti häpeästä, piilottelusta ja syrjinnästä kärsinyt ihmisryhmä päätti toipumisensa myötä tarttua omaan ja vertaistensa tilanteeseen.

A-kiltatoiminnan pitkäaikaiset vaikuttajat ja vastuunkantajat, Risto Laiho ja Aarre Isokallio kuvasivat Vesiposti-lehden haastattelussa (Vesiposti 3/2008) tuota tilannetta toteamalla, että ”vasta A-kiltojen perustamisesta alkoi juoppojen vallankumous”. Vielä 1960-luvulla A-kiltatoiminnassa edunvalvonta näytti heidän mukaansa ”valtavalta elefantilta, jota oli lähdeettävä syömään pala kerrallaan”.

A-kiltojen synnyn myötä poistui kynnyksen, holhous, ja ovet avautuivat kaikille päihdeongelmasta eroon yrittäville. ”Juoppojen vallankumous oli sitä, että päihdeongelmaiset pääsivät itse vaikuttamaan omaan hoitoonsa. Tässä vallankumouksessa oli kyse myös itsenäisyydestä, oman määräämisvallan saavuttamisesta, aikuisen ihmisen suvereeniudesta.”

Päihdeongelmaisen stigman poistamisen lisäksi liiton edunvalvonnassa pidettiin tärkeänä sitä, että alkoholi- ja sosiaalipoliittisiin kysymyksiin, laadittiin julkilausumia ja kannanottoja. Liiton historiassa 1960-luvun loppua ja 1970-lukua pidetäänkin julkilausumien aikana.

Varsin pian liiton perustamisen jälkeen sen edunvalvontaan tuli myös toinen, sisäinen ulottuvuus. Liitto halusi pitää huolta A-kiltojen toimintaedellytyksistä ja myös niiden toiminnan laadusta. 1970-luvulla haluttiin kehittää A-kiltojen ryhmätoimintaa, päivätoimintaa ja virkistystoimintaa. Edunvalvonnan tueksi käynnistettiin 70-luvun puolivälissä tiedotus- ja koulutustoiminta. A-kiltojen edunvalvonta vahvistui liiton saatua vakinaista henkilökuntaa 1990-luvulta alkaen.

Päihdeongelmaisen ja -toipujan asialla myös seuraavat 50 vuotta

A-Kiltojen Liitto ry:n historiaa tarkasteltaessa edunvalvonnan kulmakiviksi näyttää nousseen päihdeongelmaiseen kohdistuvan leiman hälventäminen, päihdehoitoon pääsemiseen ja sen laatuun liittyvät kysymykset sekä sisäisenä edunvalvontatehtävänä A-kiltojen toimintaedellytysten turvaaminen. On syytä kysyä, ovatko nuo tehtävät edelleen ajankohtaisia? Onko tulevaisuudessa näkyvissä uusia edunvalvontatehtäviä?

On ilmeistä, että suomalainen yhteiskunta on liiton perustamisen alkuvaiheista lähtien tullut suvaitsevaisemmaksi. Myös tieto päihdeongelmasta, kuten muistakin riippuvuussairauksista on lisääntynyt ja hoito kehittynyt. Muista sairauksista poiketen päihdeongelmaan liittyy edelleen häpeää, syyllisyyttä ja stigmaa, jotka heikentävät päihdeongelmaan sairastuneen toipumismahdollisuuksia. Päihdehoidon saatavuuden ja laadun suhteen ollaan A-kiltakentällä oltu viime vuosina huolestuneita – tilanteen on nähty viime vuosikymmenen aikana huonontuneen.

Jotain tilanteesta kertoo sekin, että Tampereella järjestettiin marraskuussa 2017 julkinen mielenosoituskulkue päihdehoitoon pääsyn ja sen laadun parantamiseksi. Sote- ja maakuntauudistus on tulevaisuuden ”valtava elefantti”, jonka vaikutuksia päihdetyöhön, päihdepalveluihin ja päihdeasiakkaan asemaan voi tässä vaiheessa vain arvailla.

Vaikuttaakin siltä, että A-kiltatoiminnan ja A-Kiltojen Liitto ry:n edunvalvontatyö ei ole loppuun tehty vaan sitä riittää tulevaisuudessakin. Muuttunut toimintaympäristö vaatii edunvalvonnalta uusien keinojen käyttöönottoa – hyväksi todettuja edunvalvontakeinoja unohtamatta.

Teksti:

Ville Liimatainen
toiminnanjohtaja
A-Kiltojen Liitto ry